

Hírek és álhírek

„A projekt a Duna Transznacionális Programból, az Európai Regionális Fejlesztési Alap támogatásával, az Európai Unió és Magyarország társfinanszírozásával valósul meg.”

Interreg

EUROPEAN UNION

Danube Transnational Programme
MELIA Observatory

Tartalom

1. A projekt összefoglalása	3
2. Útmutató	4
3. Bevezetés	5
4. Tananyag	
a. Fordított piramis technika.....	6
b. Tények és személyes üzenetek	8
c. Hírszolgáltatás és újságírás	10
d. Értelmezés	11
e. Média tulajdonos	13
f. Álhír	15
g. Az álhír célja	18
h. Félretájékoztatás	23
i. Összeesküvés-elmélet	25
j. Trollfarmok	27
5. Következtetés	29
6. Olvasói lista	30
7. Hivatkozások	31

A projekt összefoglalása

A lakosság kompetenciája döntő fontosságú az aktív politikai részvétel szempontjából, amely a jó kormányzás és a fenntartható demokrácia egyik fő eleme. Különösen a Duna régió keleti részén stagnál a politikai részvétel. Ezen kívül aggasztó az érdektelenség, a közöny és a politikai érdeklődés hiánya a fiatalabb népesség részéről. Továbbá az elmúlt években olyan politikai fejleményeknek lehetünk tanúi, amelyek a régió számos részén a demokratikus normák romlásához vezetnek. A lakosság kompetenciájának központi eleme a médiaműveltség magas szintje. Szükség van arra, hogy a lakosok tükrözzék a társadalmi realitást és ellenálló képességüket a negatív médiajelenségekkel, például a gyűlöletbeszéddel és az álhírekkel szemben.

A projekt fő célkitűzése a demokratikus nemzeti határokat átlépő kormányzás javítása egy transznacionális médiaműveltségi megfigyelőközpont létrehozásával, amely a különböző érintett felek közötti együttműködésen alapul. A Duna régió számos országában a médiaműveltség és az aktív polgári szerepvállalás kompetenciáinak fejlesztése messze elmarad Európa fejlettebb részeitől. Ez a megfigyelőközpont a médiaműveltség növelését és ezáltal a lakosok kompetenciáinak megerősítését szolgáló mechanizmusként szolgál majd, ami hozzájárul a fenntartható demokrácia fejlődéséhez. A fő célcsoportok a fiatalok és a velük foglalkozó emberek. Ennek megerősítése érdekében a megfigyelőközpont eszközöket biztosít mind a fiatalok, mind az oktatóik számára.

A projekt során létrejön a médiaműveltség megfigyelőközpont, amely eszközöket biztosít a médiatartalom ellenőrzésére, képzési eszközöket és szakpolitikai ajánlásokat tesz a médiaműveltség más állampolgári készségekkel kapcsolatos fejlesztésére. A projekt kimenetek közé tartoznak a következők: kapacitásépítési és képzési eszközök, webalapú felület és szakpolitikai ajánlások. A projekt fő tevékenységei a következők: a gyakorlatok feltérképezése és az információk terjesztése, tanulási rendszer kifejlesztése, webes képzési platformok kialakítása és kísérleti tesztelés.

Útmutató

Tisztelt Olvasó!

Ez a könyv útmutatóként szolgál a „**Hírek és álhírek**” témájáról szóló interaktív prezentációhoz.

Nyisd meg az interaktív prezentációt a böngésző új ablakában vagy vetítsd ki egy interaktív táblára.

A prezentáció több oldalt (diát) tartalmaz tananyaggal és vizuális tartalommal. Olvasd el és nézd meg alaposan az egyes diákat. Ha láatsz egy „i” ikont a dián a bal alsó sarokban, kattints rá. Alatta további információk vagy példák találhatóak, amelyek segítenek a téma jobb megértésében.

Néhány dia az „i” gomb mellett interaktív elemekkel is rendelkezik. Ezek az elemek kiemelésre kerülnek. Ha rákattintasz, több információt is megtudhatsz (például hangfelvétel, videó vagy további információ). A prezentációban egy audio ikont is találsz. Egyes diák ugyanis hangot is tartalmaznak. Ha szükséges, kattints a hang ikonra, hogy elnémítsd, vagy újra aktiváld a hangot a prezentációban.

Kattints a jobb nyílra a következő diához. Ha vissza szeretnél menni a prezentációban, kattints a bal oldali nyílra. Ha vissza szeretnél térni a bemutató elejére, kattints a ház ikonra.

A szöveg jobb megértése érdekében az egyes diákhoz további oktatási anyagokat adtunk. Megtalálod a Tanítás & Tanulási tippeket, amelyek segítik a tanulók és a pedagógusok közötti interakciót, és ennek köszönhetően támogatják a tanítás hatékonyságát. Néhány közülük több, mint szórakoztató játék, ezek segítik megérteni a tananyagot. Először néhány kifejezéssel találkozol majd, amelyeket fontos lesz megjegyezni! Figyelj az Érdekes tényekre is!

JELMAGYARÁZAT

FOGALMAK

TANÍTÁSI & TANULÁSI TIPPEK

ÉRDEKES TÉNYEK

Bevezetés a tananyagba

Minde nap rengeteg információ jut el hozzád a médián keresztül. Azonban az online, valamint a nyomtatott média sajnos nem mindig valós információkat közöl. Sokszor nagyon nehéz még a felnőttek számára is eldönteni, hogy mi a tény és mi a fikció.

Az álhírek online környezetben való észlelésének képességét a technológia gyors fejlődése, és az online médiakörnyezetben való kifinomult használata is akadályozza.

Ezért rendkívül fontos, hogy megértsd és kritikusan értékeld a médiatartalmakat.

A leckéből megtanulhatod, hogy melyek a médiakommunikáció legfontosabb elemei, és a hozzájuk kapcsolódó példákon keresztül megismerheted az témához tartozó fogalmakkal (hír, álhír, újságírás). Megtanulhatod, hogy milyen céllal készítenek álhíreket, illetve kapcsolódó példákon keresztül, megtanulhatod felismerni őket.

Fontos, hogy kritikusan tudd értékelni azt amit olvasol a médiában, így közösen csökkenthetjük az álhírek és a csalások terjedését.

Tananyag

- **Fordított piramis technika**

Hol olvasunk a legtöbbször híreket?

Az internetes média népszerűsége hatalmas online információforrást, és egymással online versengő hírportálokat eredményezett.

Az egyes hírportálok egy jól elkészített képpel, videóval vagy címlappal arra ösztönöz minket, hogy rákattintsunk egy cikkre.

Mitől jó egy cikk?

Például, ha a hír arról oszt meg részleteket, hogy kedvenc énekesünk elvált, ilyenkor nem érdekel bennünket egy hosszú bevezető arról, hogy hol született, és miként lett híressé.

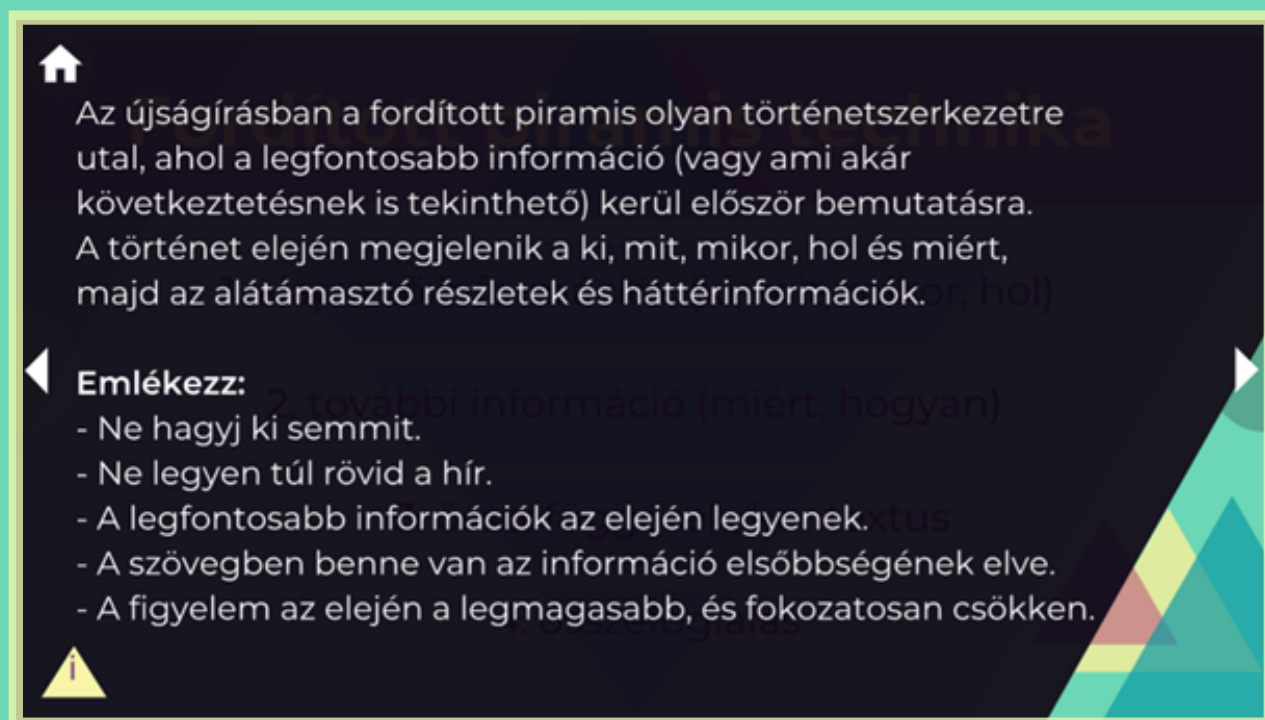
Csak azt akarjuk tudni, hogy mi történt, és miért vált el! A szerzők ilyenkor az úgynevezett fordított piramis technikát használják.

Ez azt jelenti, hogy:

- a legfontosabb információ a cikk elején található; ezt követi a
- kevésbé fontos információ;
- a kontextus (ügynevezett háttér információ) pedig a hír végén van.

A fordított piramis modell nem csak az online hírekre jellemző, azt megtaláljuk a klasszikus televíziós és nyomtatott híreknél is.

↑

Az újságírásban a fordított piramis olyan történetstruktúrára utal, ahol a legfontosabb információ (vagy ami akár következtetésnek is tekinthető) kerül először bemutatásra. A történet elején megjelenik a ki, mit, mikor, hol és miért, majd az alátámasztó részletek és háttérinformációk. (ki, mit, mikor, hol)

← **Emlékezz:**

- Ne hagyj ki semmit.
- Ne legyen túl rövid a hír.
- A legfontosabb információk az elején legyenek.
- A szövegben benne van az információ elsősorosságának elve.
- A figyelem az elején a legmagasabb, és fokozatosan csökken.

⚠

Egy hír esetén próbáld meg a legfontosabb információkat megragadni: **ki, mi, mit, mikor, hol, miért és hogyan.**

ÉRDEKES TÉNY

A memorizáláshoz használhat német szavakat, amelyek a „W” betűvel kezdődnek: NJ: Wer, was, wann, wo, warum, wie

A hír elkészítésekor fontos, hogy a szerző objektív maradjon.

Objektív = pártatlan, tükrözi a valóságot. Egy objektív hír pártatlan tájékoztatást nyújt arról, hogy valójában mi történt.

Az objektivitás fő jellemzői a következők:

- távolság és semlegesség a hírek tárgyával kapcsolatban;
- pártatlanság,
- az információk teljessége;

A hírek tényszerűnek, pontosnak, teljesnek és megbízhatónak kell lennie.

TANÍTÁSI ÉS TANULÁSI TIPP

Szerinted milyen a legjobb és a legrosszabb narrátor?
Sikeres lennél szerkesztőként és riporterként?

(1) Keress meg az interneten egy videót, és próbáld meg annak a legfontosabb információit felsorolni! Hozz létre háttéranyagot, és legyen ez egy esti TV-híradó anyaga.

(2) Dolgozz együtt osztálytársaiddal egy hír nyomtatott szövegén – emeljétek ki a fontos információkat a szövegből, az adott kérdések alapján (ki, mit...).

• Tények és személyes üzenet

Függetlenül attól, hogy az üzenet tartalma cikként vagy videóként jut el hozzánk, mindig meg kell különböztetnünk a tényeket és a szerző véleményét.

Mit gondolsz, mik a tények?

Hogyan értelmezzük a személyes üzenetet?

A tények = ellenőrizhető adatok, eredmények, nevek, a megnevezett képviselők pozíciói...

Személyes üzenet = egy adott információ értelmezése érzéseink és véleményünk alapján

Példa:

Elemezd a dián látható szöveg részletet.

Tegyél különbséget a tények és a szerző személyes üzenetei között!

TANÍTÁSI ÉS TANULÁSI TIPP

Beszélgétek meg az osztálytársaitokkal, hogy miért tartjátok a szöveg bizonyos részeit tényeknek vagy személyes üzenetnek!

Minden mondatot egyesével magyarázzatok meg!

Az utolsó mondat megvitatásához keressétek meg Billie Eilish fotóját ebből az időszakból.

Mindenki ugyan úgy értelmezett minden információt?

A 17 éves Billie Eilish popénekes számára 2019 tele volt sikerrel. Kiadta debütáló albumát, amely a világlisták élére került. Így ő lett a zenei élet egyik legnagyobb kortárs énekesese.

De most, egy nagy próbatétellel néz szembe. Mullet frizurája lett fodrásznál történt balesete után!

Mullet = frizura típusa (a fejtetőn a haj rövid, a alsó része hosszú marad - korábban pl. Jaromír Jágr-nek is ilyen volt).

Tények Személyes üzenet

• Hírszolgáltatás és újságírás

Az információk e két típusa közötti különbségek ismerete az egyik alapvető előfeltétele annak, hogy megértsük a közölt tartalmat.

Hírszolgáltatás

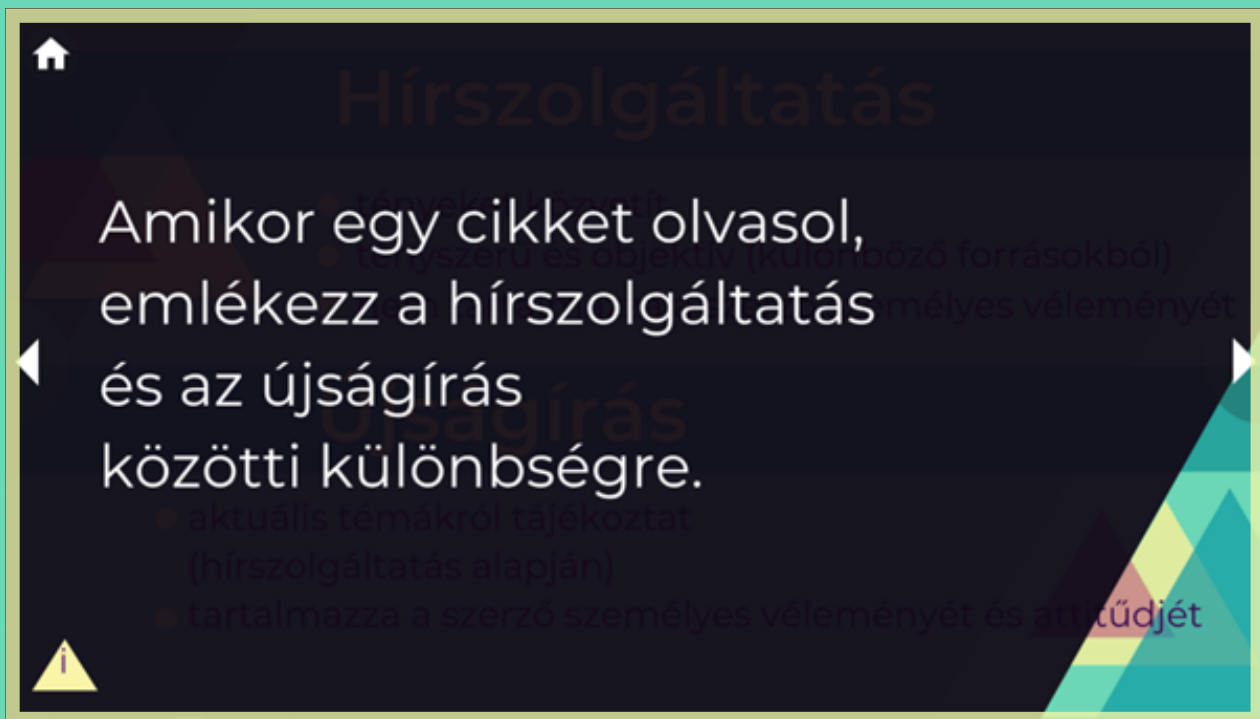
- tényeket közvetít
- tényszerű és objektív (különböző forrásokból)
- nem tartalmazza a szerző személyes véleményét

Újságírás

- aktuális témákról tájékoztat (hírszolgáltatás alapján)
- tartalmazza a szerző személyes véleményét és attitűdjét

i

Miért kellene ismernünk mások nézeteit, miért nem elég a sajátunkat?

Melyek a hírszolgáltatások és az újságírás jellemző tulajdonságai?

Az alapvető különbség a hírszolgáltatás és az újságírás között az, hogy az újságírói szövegekben a szerző véleményét is olvashatjuk: mit gondol a témáról, hogyan értékeli, mi a véleménye. Fontos, hogy különbséget tudjunk tenni a tényeknek, és a szerző személyes üzenetei között.

HÍRSZOLGÁLAT: hírek, interjúk...

ÚJSÁGÍRÁS: szerző cikke, kommentárja, újságcikke, reflexiója...

• Értelmezés

Az a forma, amelyben a hírek eljutnak hozzánk, a megértés szempontjából attól is függ, hogy a szerző képes-e helyesen értelmezni (magyarázni) az információt.

Az emberek különbözőképpen értelmezhetik ugyanazt az eseményt, mivel más információkkal rendelkeznek a témáról. Minden hír alapvetően egy történet, amit különbözőképpen lehet elmondani; és csak szavakkal, fotókkal, és az általunk említett események sorrendjével befolyásolhatjuk annak értelmezését.

Értelmezés = magyarázat (pl. a szövegben); ahogy az egyén gondolja.

Amikor beszámolsz valamiről, gondolj a helyes értelmezésre:

1. Adj tájékoztatást minden lényeges dologról.
2. Ne rejts el semmilyen információt.

Akkor is, ha csak egy eseményről van szó (amelyet nem kísérnek kommentárok vagy a szerző saját véleménye) különböző emberek számára, mindig más-más értelmezéssel bír.

Amikor elmondasz valamit (a barátaidnak vagy családotnak), ne felejtsd el tájékoztatni őket az összes lényeges dologról, és ne rejsd el semmilyen információt.

• Médiatulajdonos

Képzeld el, hogy van egy vállalkozó (egy magánszervezet), akinek van egy médiuma. Rendelkezik rádióval, TV-csatornával, online hírportállal vagy online bulvárlappal. Esetleg többel is.

Mit jelent ez a gyakorlatban?

Könnyedén reklámozhatja webáruházát a rádióban és a sajtóban, vagy kiemelheti azokat az információkat, híreket, amelyek a vállalkozása szempontjából hasznosak.

Egyes államokban voltak/vannak állami médiumok – és az adott államnak hatalma és ellenőrzési joga van az állami média felett (mivel ő működteti, finanszírozza, közpénzekből).

Tájékozódj arról, hogy a te országodban hogyan működik a közmédia- **van-e hozzáférésed az állami médiához?**

Milyen magántulajdonban lévő médiát ismersz? - Próbáld találni egy magántulajdonban lévő médiumot a te országodban!

Mit gondolsz? A médiatulajdonosok befolyásolhatják a saját médiumuk tartalmát? - Vess egy pillantást az info gombra!

Szerinted a médiatulajdonosok befolyásolhatják a tulajdonukban lévő média tartalmát?

Igen!

Befolyásolják, hogy mikor és mi lesz a médiában.

Ha egy állítást meg akarnak erősíteni, akkor azt több médiacsatornán is közléteszik.
Pl.: a TV csatornájukon, a rádiójukban, az online sajtójukban és az újságjukban.
Ez szándékosan befolyásolja a közvéleményt.

Hogyan befolyásolhatják a médiatulajdonosok a médiatartalmat?
Szándékosan nem adnak ki információkat magukról.
Cikkeket készítenek, amelyek az ellenfeleiknek szólnak.

TV csatorna   online hír

TANÍTÁSI ÉS TANULÁSI TIPP

Keress az interneten médiumokat, amelyek az országodban működnek, és próbáld megtudni, hogy ki a tulajdonosa!

Válaszolj a kérdésekre:

- Ezek a tulajdonosok aktív vállalkozók?
- Melyek azok a médiumok, ahol aktív vállalkozók vannak?
- Milyen egyéb tevékenységei vannak a magántulajdonosnak?

Példa magyar médiacsoportra:

Central Médiacsoport - Varga Zotán , A Centrál Média tulajdonosaként a legnagyobb, független magyar médiacsoport tulajdonosa.

Online (19 weboldal) [nlc](#), [Házipatika](#), [Nosalty](#), [National Geographic](#), [Nőklapja.hu](#), [Gardenista](#), [Marieclaire.hu](#), [Krémmania](#), [Well&fit](#), [Babaszoba](#), [50Plusz](#), [24.hu](#), [Hírstart](#), [Vezess](#), [Startlap](#), [Startlapjátékok](#), [Citromail](#), [Lap.hu oldalak](#)

Magazinok (18 magazin+ 18 különszám) pl: Meglepetés, Nőklapja, Meglepetés-retró, Nők lapja - advent, Best magazin, Story a sztármagazin, HetiTV újság, RTV műsor magazin, Színes RTV, Marie Claire, Ezotéria,- Psziché.

• Álhír

A lecke első részében a hírekre összpontosítottunk. De a csalások is lényeges részét képezik a tananyagnak. Ha még nem hallottál a médiumokban történő átverésekről, olvass tovább, hogy megtudd, mit jelent! Bemutatunk egy olyan témát, amely mindannyiunk számára fontos, és többé-kevésbé minden nap találkozunk vele.

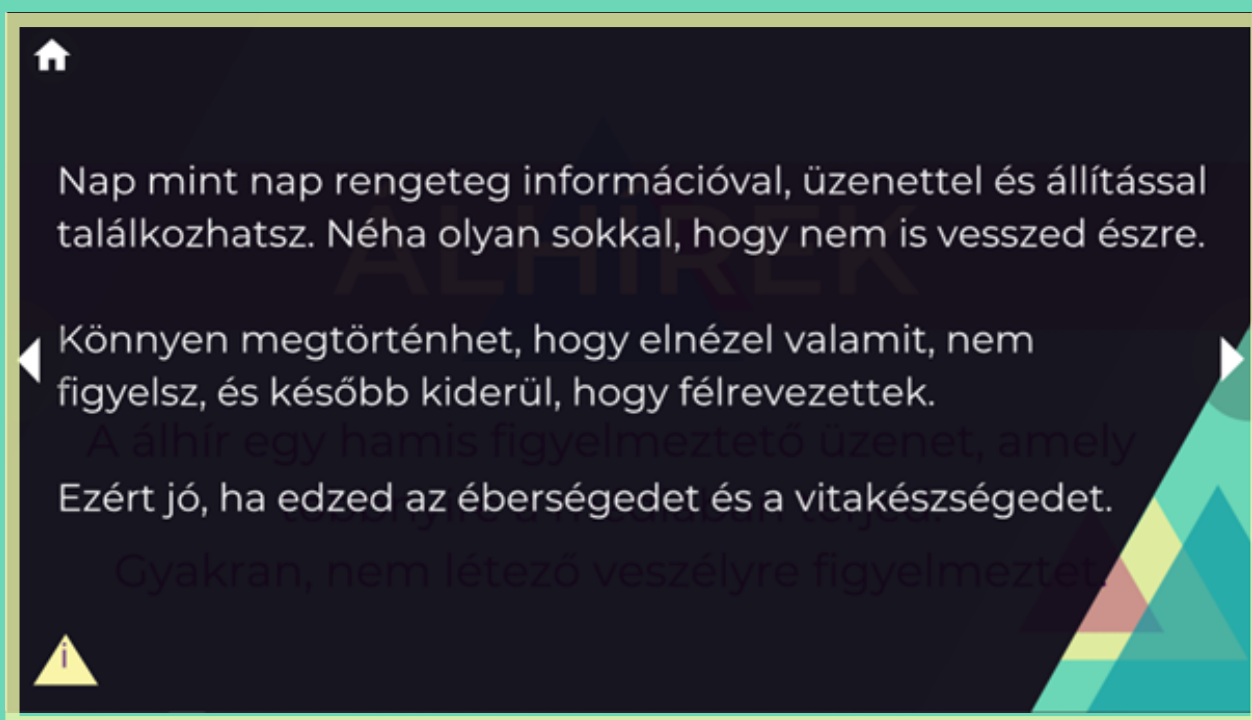

TANÍTÁSI ÉS TANULÁSI TIPP

Beszéljétek meg osztálytársaiddal:

- Tudjátok, mit jelent az álhír szó?
- Találkoztatok már ilyennel?
- Tudtok példát mondani?

(A tanulók kisebb csoportokban dolgozhatnak, és először papíron rögzíthetik a meghatározást. A tanár is készíthet néhány jól ismert példát. Különböző típusúak lehetnek: cikkek, videók riportok.)

Már tudod, mi az az álhír. Bulvárlapokban, de néha komoly újságokban is találhatsz álhíreket. Előfordulhat, hogy egy baráti beszélgetés során találkozol egy ilyennel. Ennek oka gyakran az, hogy a beszélgetőtárs, korábban hallott vagy olvasott egy információt, amit aztán tovább értelmezett és úgy ad át neked. Ilyenkor mivel egy baráttól hallod, esetleg eszedbe sem jut, hogy talán nem is igaz.

ÉRDEKES TÉNY

Rémhírterjesztéssel kapcsolatos szabályozás Magyarországon

A rémhírterjesztés a köznyugalom elleni bűncselekmények csoportjába tartozó bűncselekmény. E bűncselekmény során zavar vagy nyugtalanság keltésére alkalmas hamis tényállítások vagy híresztelések által sérül a köznyugalomhoz fűződő társadalmi érdek.

A 2020. március 30-án hatályos szabályozás

Aki közveszély színhelyén nagy nyilvánosság előtt olyan valótlan tényt vagy való tényt oly módon elferdítve állít vagy híresztel, amely a közveszély színhelyén alkalmas az emberek nagyobb csoportjában zavar vagy nyugtalanság keltésére, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (2012. évi C. törvény 337. §)

Álhírek = hamis üzenetek, amelyek szilárd információnak tűnnek. Azért jöttek létre, hogy befolyásolják a közvéleményt..

TANÍTÁSI ÉS TANULÁSI TIPP

Szórákoztató játék az osztály számára

Terjed a pletyka!

A tanulók felsorakoznak egymás mögé. A sor elején álló diák fülébe a tanár egy tetszőleges mondatot súg. Ezt a mondatot adja tovább a diák a mögötte álló osztálytársának (szintén suttogva). A sor végére érve az utolsó diáknak hangosan ki kell mondani a mondatot. Válasszoljatok a következő kérdésekre:

- Változott a mondat?
- Így is ugyan azt jelenti mint az eredeti mondat?

• Az álhír célja

A csalásnak, átverésnek több célja is van. Vannak ártalmatlan célok (például szórakoztatni vagy lenyűgözni) és vannak súlyosabb átverések (politikai manipuláció).

A következő kérdésekre válaszolj írásban!

- Miért jönnek létre átverések?
- Mi az átverés célja?
- Mit értenek átverés alatt az emberek?

TANÍTÁSI ÉS TANULÁSI TIPP

Dolgozzatok csoportokban! A feladat az, hogy minél több okot találjatok arra, hogy miért jönnek létre átverések, álhírek..

ÉRDEKES TÉNY

Baromság detector

A Google.com lehetőséget kínál a „Bullshit Detector” telepítésére, amely figyelmezteti a látogatót, ha olyan oldalt látogat meg, amely a nem megbízható források listáján szerepel. Próbáld ki a szabadidődben!

Felismered mi az álhír és mi az igazság?

Az előzőekben megtanulhattad mi az álhír és hogy mi a célja. A gyakorlatban is felismered? Tudod, mit kell tenned, ha láatsz/hallasz egy álhírt?

Döntsd el, hogy a következő példákról, hogy azok átverések-e vagy sem. Ha igen, gondolj arra, hogy mi a célja (manipuláció, szándékos megtévesztés)! Ezután kattints a következő diára, és ellenőrizd, jól gondoltad-e!

Példa #1

Nézd meg alaposan a tableten megjelenő videót!

Megosztanád-e ezt a videót (pl:elküldenéd a barátaidnak üzenetben vagy kiraknád az üzenőfaladra)?

Kattints a következő diára, hogy megtudd, valójában miről is szól a videó!

~~Osزد meg~~
vagy
ne oszd meg

Ez a videó nemrég került fel az internetre.
A benne szereplő tanulókat bevándorlóként mutatja be.
A videó célja a beilleszkedés és alkalmazkodás képtelenségének bemutatása.

A valóságban azonban ez egy brazil iskola videója,
amelyben gyakoriak a hasonló támadások (az iskola elhelyezkedése miatt).

Az ilyen tartalmakat nem jó megosztani, mert ezzel hozzájárulsz egy hamis információ terjesztéséhez. Hiteles források keresésével ellenőrizd a látott tartalmakat!

Példa #2

Nézd meg alaposan a képernyőn megjelenő posztot!

Megosztanád-e ezt a posztot (pl:elküldenéd a barátaidnak üzenetben vagy kiraknád az üzenőfaladra)?

Kattints a következő diára, hogy megtudd, valójában miről is van szó!

Az ilyen tartalmakat nem lenne jó megosztani! Mindig figyelj a gyanús jelekre (pl: helyesírás)

Hogyan jutnak el hozzánk az álhírek?

A csalás egy potenciális veszély említésével együtt működik. A veszély érzése senki számára nem kellemes! Éppen ezért sokan figyelmeztetik ismerőseiket – e-mailben, közösségi hálózatokon, vagy szóban. Az átveréseket aztán barátaink, szüleink, tanáraink tovább osztják. A külföldi dezinformációs weboldalak gyakori forrást jelentenek a más országok számára.

TANÍTÁSI ÉS TANULÁSI TIPP

Soroljatok fel még példákat, amelyek a forrás megbízhatatlanságát alátámaszthatja.

ÉRDEKES TÉNY

Hibák a félretájékoztatás mutatóiként

A nyelvi hibák gyakran jelzhetik, hogy óvatosnak kell lenned a látott cikkel kapcsolatban. Az is jelzés, ha a szöveg egy ellenőrizhetetlen gépi fordítás. Ma már egyre több tökéletesen kidolgozott átveréssel és félretájékoztatással találkozhatasz. Ügyelj, a nyelvtani helyességre, mert az a félrevezető üzenetek felismerésében segíthet!

• Félretájékoztatás

FÉLRETÁJÉKOZTATÁS

Beszélgettünk a médiáról, az álhírről, és arról, hogyan legyünk tájékozottak az információk terén. De beszélnünk kell a félretájékoztatásról is.

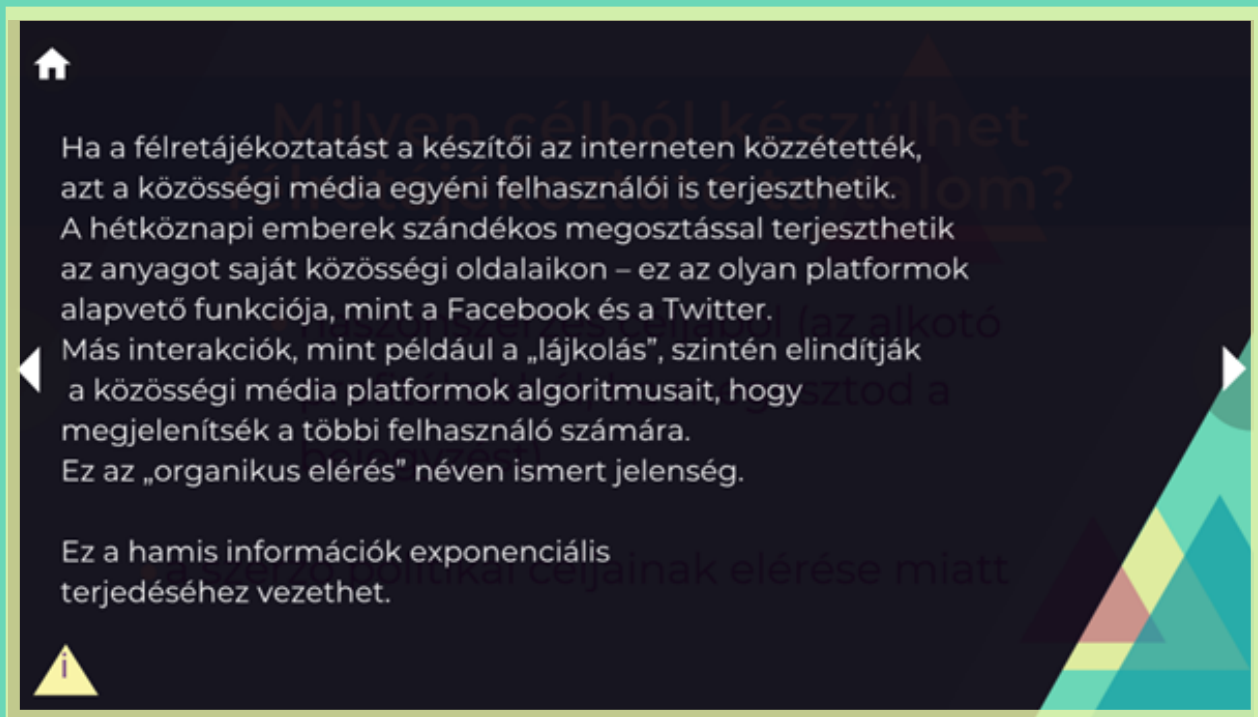
Félretájékoztatás = hamis és/vagy manipulált információk szándékos létrehozása és megosztása, amelynek célja a közönség megtévesztése és félrevezetése, akár károkozás, akár politikai, személyes vagy anyagi haszonszerzés céljából.

Fontos, hogy a mai világban felismerjük a félretájékoztatásokat. Nehéz észrevenni, mert ügyesen illeszkednek az igazi hírek közé. Miért? – Azért, mert szándékosan készítik azokat. További információkért tekintsd meg a következő diákat.

Milyen célból készülhet félretájékoztató tartalom?

- haszonszerzés céljából (az alkotó profitál abból, ha megosztod a bejegyzést)
- a szerző politikai céljainak elérése miatt

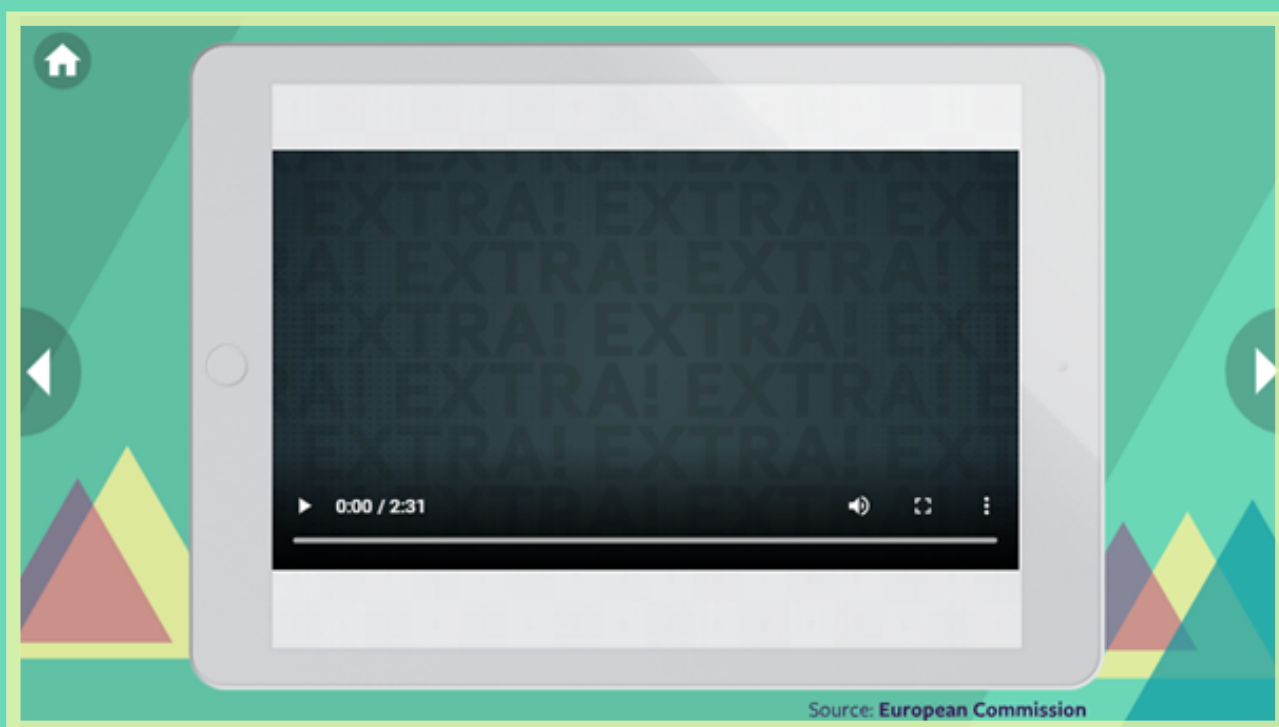

Videó a félretájékoztatásról

A dezinformáció terjesztése a mai világban komoly probléma.

Ezt a [videót](#) az U.S. Embassy Budapest hivatalos YouTube csatornáján nézheted meg. A következőkben egy hosszabb videót fogsz látni, hosszabb, próbálg koncentrálni és később beszélgetni az osztálytársaiddal a videóról!

TANÍTÁSI ÉS TANULÁSI TIPP

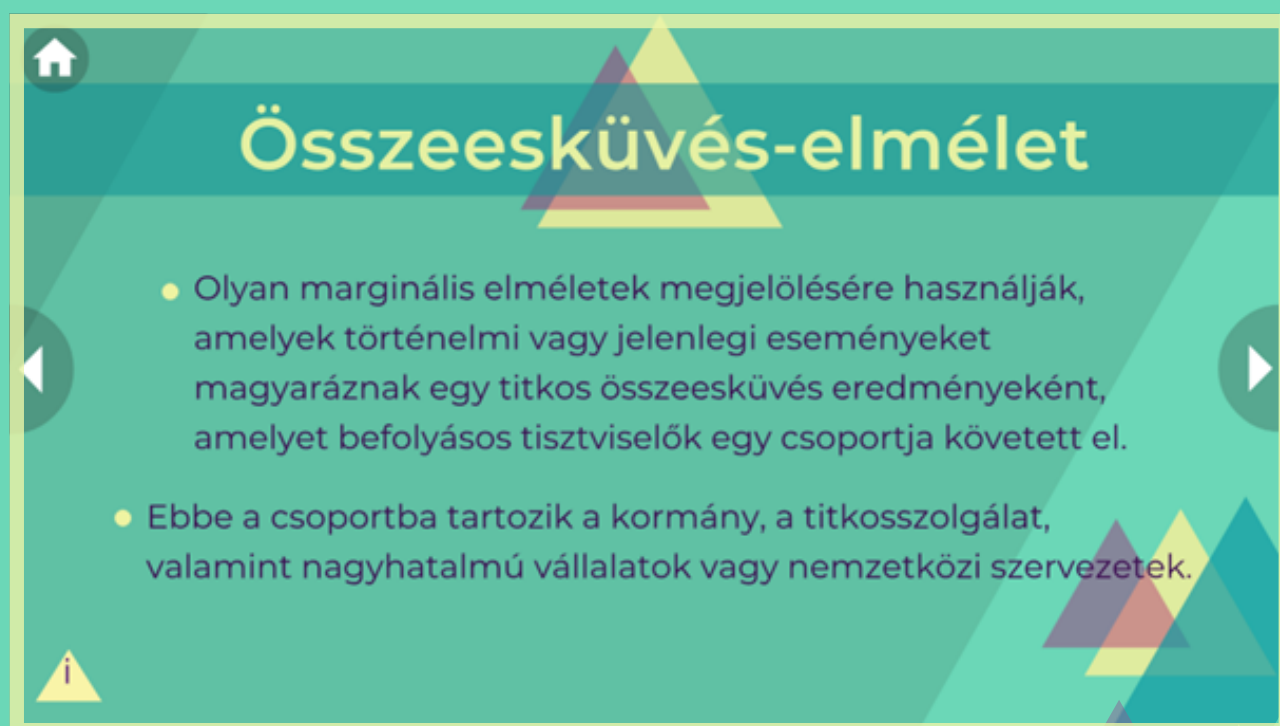
Beszéld meg a videót az osztálytársaiddal, tanároddal!

Milyen információkat kaptok és hogyan használhatjátok fel azokat a mindennapi életben?

Nézzétek meg együtt a videót, és az egyes részeknél megállva beszéljétek meg az ott hallottakat.

• Összeesküvés-elmélet

Az összeesküvés-elméletek létrehozásának egyik eszköze a félretájékoztatás. Valószínűleg már hallottál az összeesküvés-elméletekről. Ha nem, akkor ez a két magyarázat segít megérteni, miről szól ez az elmélet.

Összeesküvés-elmélet

- Olyan marginális elméletek megjelölésére használják, amelyek történelmi vagy jelenlegi eseményeket magyaráznak egy titkos összeesküvés eredményeként, amelyet befolyásos tisztviselők egy csoportja követett el.
- Ebbe a csoportba tartozik a kormány, a titkosszolgálat, valamint nagyhatalmú vállalatok vagy nemzetközi szervezetek.

Tudsz mondani ide kapcsolódó példa? Gondolkodj ezen, mielőtt rákattintanál az Info gombra, ahol példákat találsz.

Példák az összeesküvés-elméletekre:

Chemtrails: SLAP (Secret Large-scale Atmospheric Program - Titkos Nagyszabású Légköri Program). Ez az elmélet azt állítja, hogy a repülőgépek kondenzációs nyomai ("kondenzcsík") kémiai vagy biológiai anyagokból állnak, vagy alumínium, stroncium és bárium állítólagos mérgező keverékét tartalmazzák egy titkos kormányzati rendelet értelmében.

A globális felmelegedés nem valós: a globális felmelegedésről szóló összeesküvés elmélet általában azt állítja, hogy a globális felmelegedés háttérében álló tudományt ideológiai vagy pénzügyi okok miatt találták ki vagy torzították el. Sokan támogatták az ilyen elméleteket, köztük Donald Trump volt amerikai elnök.

Lapos Föld: A Lapos Föld Társaság hirdeti a "lapos föld" tényét.

Hallottál már ezekről a dolgokról? Tudtad, hogy ezek nem igazak?

TANÍTÁSI ÉS TANULÁSI TIPP

Beszélgétek meg közösen az említett összeesküvés-elméleteket.
Hallottatok már róluk?
Próbáljatok meg más példákat is mondani!

Félretájékoztatás a politikai propagandában

A propaganda nagyon gyakran használja a félretájékoztatást, különösen a politikai propaganda területén. A politikai propagandában való félretájékoztatásnak híreket vagy politikai eszméket kell terjesztenie (hamis vagy helyes eszméket) a társadalom véleményének befolyásolása érdekében. Továbbá, hogy elterelje a figyelmet a saját problémájáról, kárt okozzon a politikai ellenfeleknek, vagy mesterséges problémát hozzon a felszínre, aztán majd megoldást kínáljon rá.

Az [info gombra kattintva](#), egy COVID-19-hez kapcsolódó félretájékoztatást olvashatsz.

A politikai propagandában a félretájékoztatást a következő célokra használják fel:

- pletykák vagy politikai eszmék terjesztésére a társadalom véleményének befolyásolása érdekében
- saját problémáiról való figyelemelterelésként
- politikai ellenfél károsítására
- probléma létrehozására, melyre aztán megoldást lehet kínálni

A politikai propagandában

A COVID-19 vakcinákkal kapcsolatos összeesküvés-elméletek

A COVID-19 vakcinákkal kapcsolatos összeesküvés-elméletek egyike, hogy a COVID-19 elleni oltóanyag valójában egy 5G chipet juttat a szervezetbe, amelyet az emberek megfigyelésére fognak használni, és a megfelelő időben képesek lesznek együttműködésre kényszeríteni mindenkit, akit beoltottak. Ehhez kapcsolódik egy úgynevezett „tanúítvány”, amely a fent említett mikrochip tudományos vázlatát hivatott bemutatni.

A forrásban lévő rajzon olyan hivatalos kifejezések vannak jelölve, mint a „volume”, ami hangerőt jelent, és a „bass”, ami a basszus. Ezeknek már gyanakvást kellene kelteniük a Conteo-hívóknél. Az oltásellenes csoportok és a Conteo-hívók ugyanis ezt nem vették észre, gondolkodás nélkül megosztották a képet, hangsúlyozva, hogy immár bizonyítékokkal rendelkeznek.

A hír hatása Magyarországon:

Bár ez az összeesküvés-elmélet valahogy viccesen hangzik, a magyar lakosság egyre nagyobb hányada szkeptikus a COVID-oltással kapcsolatban. Csak minden hatodik-hét ember biztos abban, hogy beoltatná magát. 2020 december első hetében a válaszadók több mint egyharmada negatívan fogadta az oltást.

Károsítására

probléma létrehozására, melyre aztán megoldást lehet kínálni

Forrás:

https://hvg.hu/tudomany/20210106_covid_koronavirus_vakcina_elektromos_gitar_pedal_aramkori_rajz_5g_chip_konteo

<https://raketa.hu/igencsak-furcsa-teoria-kezde-el-terjedni-a-koronavirus-vakcinarol>

• Trollfarmok

Tudod, mik azok a trollfarmok?

Tudod, hogy milyen célból hozták létre őket?

Ha nem, akkor a következő diák segítenek megérteni, miről szól ez a módszer.

Trollfarmok

Mik azok a „trollfarmok”?

- Csoportok/cégek, amelyek tagjai/alkalmazottai hamis profilokon keresztül töltik fel az internetet félretájékoztató vagy álhíreket megerősítő bejegyzésekkel (pl. vitafórumok, Facebook).
- Nem mindig valódi emberek. Lehetnek mesterséges intelligencia segítségével vezérelt „troll botok”.

A trollfarmok célja:

- A klasszikus médiával szembeni bizalmatlanság elérése.
- Az olvasók megzavarása.
- Az igazság relativizálása.
- A politikai vélemények és a döntéshozatal befolyásolása.
- Káosz teremtés.

El tudod képzelni, hol vannak trollfarmok? A válaszért kattints az Info gombra!

A trollfarmok létezését egy finn oknyomozó újságíró bizonyította - Jessikka Aro 2014 óta foglalkozik a finn lakosság körében álhíreket terjesztő orosz internetes trollok leleplezésével.

Részletesen feltérképezte tevékenységeiket, és sikerült feltárnia és leírnia egy szentpétervári székhelyű "trollfarm" munkáját.

A félretájékoztató terjesztők súlyos bosszút álltak az újságíróra, amiért nyilvánosságra hozta tevékenységük részleteit. A kitartó elektronikus úton történő zaklatási módszereik közé tartozott például az orvosi feljegyzések és a nyaralásáról készült magánfotók közzététele, lekicsinylő módon módosítva. Ezekben a manipulált tartalmakban az újságírót NATO-ügynökként vagy drogdílerként ábrázolták.

A trollfarmok létezését már többször bizonyították. Ha gyanús mennyiségű közösségimédia-bejegyzést látsz, ne feledd, hogy valószínűleg gépi segítséggel készültek!

Következtetés

Megtanultad, hogy mik a hírek, álhírek, összeesküvés-elméletek. Tudod már azt is, hogy hogyan használják ezeket. Emlékezz néhány szabályra!

Ne feledd, a csalások potenciális veszélyekkel működnek. A veszély érzése senki számára nem kellemes. Annak érdekében, hogy figyelmeztessenek másokat is, az emberek tovább terjesztik az információkat - e-mailben, közösségi hálózatokon, alkalmazásokon keresztül, vagy szóban.

Hogyan jutnak el hozzánk az álhírek?

Ne terjessz álhíreket!

Az álhírek potenciális veszélyeként működnek. A veszély érzése senkinek sem kellemes. Mások figyelmeztetése érdekében az emberek információkat terjesztenek tovább - e-mailben, közösségi oldalakon, applikációkon keresztül, vagy szóban. (A cél az, hogy ne maradjunk egyedül egy riasztó üzenettel, valamint, hogy ismerőseink is tisztában legyen a "fenyegetéssel").

Ezért az álhíreket megoszthatják barátaid, de szüleid nagyszüleid és tanáraid is...

VÉGE

A projekt a Duna Transznacionális Programból, az Európai Regionális Fejlesztési Alap támogatásával, az Európai Unió és Magyarország, társfinanszírozásával valósul meg.

 Interreg
Danube Transnational Programme
MELIA Observatory

Olvasási lista

1. Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány. Internetes forrás: <https://hintalovon.hu/>
2. Vejvodová, P. – Gregor, M. et al (2018): Nejlepší kniha o álhírek, dezinformacích a manipulacích!, CP Press.
3. Alvarová, A. (2019). Průmysl lži. Propaganda, konspirace a dezinformační válka. Abatros vagyok.
4. Jugendschutz.net: Laut vagyok. Stark vagyok. A neten. Gegen Fake-News und Hass., internetes forrás: https://www.jugendschutz.net/fileadmin/download/pdf/Laut_Stark_Online-Praesentation.PDF
5. Klicksafe vagyok. (2021). Vertraust du noch oder checkt du schon? Falschmeldungen und Verschwörungsideologien - was dahinter steckt und wie man sie aufdecken kann., nternetes forrás: https://www.klicksafe.de/fileadmin/media/documents/pdf/klicksafe_Materialien/Eltern_Allgemein/Desinformation_Broschu%CC%88re_klicksafe.pdf
6. Klicksafe vagyok. (2021). Actionbound-Spiel „Im Bunker der Lügen”, internetes forrás: <https://www.klicksafe.de/materialien/actionbound-im-bunker-der-luegen/>

Hivatkozások

- <https://centralmediacsoport.hu/>
- <https://www.youtube.com/watch?v=-4TggB6Y5OI>
- https://hu.wikipedia.org/wiki/R%C3%A9mh%C3%ADrterjeszt%C3%A9s#cite_ref-1
- https://hvg.hu/tudomany/20210106_covid_koronavirus_vakcina_elektromos_gitar_pedal_aramkori_rajz_5g_chip_konteo
- <https://raketa.hu/igencsak-furcsa-teoria-kezdet-el-terjedni-a-koronavirus-vakcinarol>
- Bartošek, Ladislav a DAΦKOVÁ, Helena. Žurnalistika a škola – Příručka pro učitele mediální výchovy, 2008, ISBN 978-80-254-2020-0.
- CHLUMSKÁ, Eva. Úvod do mediálních studií: studijní szöveg pro kombinované studium. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého kontra Olomouci, 2013. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3610-4.
- Pospíšil, Jan a ZÁVODNÁ, Lucie Sára. Mediální výchova. Kralice na Hané: Computer Media, 2009. ISBN 978-80-7402-022-3.
- Pospíšil, Jan a ZÁVODNÁ, Lucie Sára. Mediální výchova – Metodika. Kralice na Hané: Computer Media, 2010. ISBN 978-80-7402-040-7.
- OSVALDOVÁ, Barbora a kolektiv. Zpravodajství v médiích. Praha esetében: Nakladatelství Karolinum, 2011. ISBN: 978-80-246-1899-9.
- Kraus, Jiří. Jazyk v proměnách komunikačních médií. Praha esetében: Nakladatelství Karolinum, 2008. ISBN: 978-80-246-1578-3.
- Králová, Tereza a kolektiv. Ó, pravdu? Praha esetében: Člověk v tísní, 2018. ISBN: 978-80-7591-004-2.
- Lauder vagyok, Silvie. Moje Sezóna v pekle. Respekt vagyok. 2019-01-28, Roč. XXX, čís. 5, 44-48.
- Doporučené očekávané výstupy jako metodická podpora pro začleňování průřezových témat do švp a výuky. Nuv.cz [online]. Praha esetében: NPI ČR, © 2011-2021 (2021. május 31.). Elérhető: <http://www.nuv.cz/vystupy/doporucene-ocekavane-vystupy-1>
- JSMe Součástí mediálního obsahu. Schola-viva.cz [online]. Šumperk: Základní škola pro žáky se specifickými poruchami učení a mateřská škola logopedická Schola Viva, © 2018 (2021. augusztus 2.). Elérhető: http://www.schola-viva.cz/wp-content/uploads/2018/09/pracovni_listy_medialni_vychova.pdf
- NOVÉ TRENDY V MÉDIÍCH I: Online egy tištěná média. Is.muni.cz [online]. Brno: Katedra mediálních studií a žurnalistiky, 2012 (2021. május 17.). Elérhető: https://is.muni.cz/publication/987880/Nove_trendy_v_mediich_1.pdf

- Podpora pro výuku průřezových témat v základních školách. Digifolio.rvp.cz [online]. Praha esetében: Národní pedagogický institut České republiky, 2015 (2021. május 31.). Elérhető: <https://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=70994&view=3251>
- Stock snímky, Obrázky bez autorských poplatků, ilustrace a videa – iStock [online]. Calgary: Getty Images, © 2020 (2021. augusztus 30.). Elérhető: <https://www.istockphoto.com>
- SURFA 🎵 V PRŮVODCE PO INTERNETU. Zvol.si. info [online]. Brno: Zvol si info, © 2020 (2021. május 25.). Elérhető: <https://zvol.si/info/surfarovym-pruvodcem/>
- Známa zpěvačka si omylem upálila vlasy. Jak jí sluší osmdesátkový mullet? Sedmicka.tyden.cz [online]. Praha esetében: Empresa Media, 2019 (2021. május 21.). Elérhető: https://sedmicka.tyden.cz/rubriky/celebrity/znama-zpevacka-si-omylem-upalila-vlasy-jak-ji-slusi-osmdesatkovy-mullet_534817.html
- ZPRAVODAJSKÉ ŽÁNRY V TIŠTŔNŔCH EGY ONLINE MÉDIÍCH. Munimedia.cz [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2014 (2021. május 19.). Elérhető: <http://www.munimedia.cz/book/7/pdf.pdf>
- Žurnalistika. Prirucka.ujc.cas.cz [online]. Praha esetében: Ústav pro jazyk český AV ČR, © 2008–2020 (2021. június 22.). Elérhető: <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=%C5%BEurnalistika>
- 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon). Zakonyprolidi.cz [online]. Zlín esetében: Aion CS, © 2010–2020 (2021. június 1.). Elérhető: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-121>
- 4. díl: Soukromá média. Jsns.cz [online]. Praha esetében: Člověk v tísni (2021. június 8.). Elérhető: <https://www.jsns.cz/projekty/medialni-vzdelavani/bulletin-medialni-vzdelavani/ceska-medialni-krajina/4.-dil-soukroma-media>
- 6 rad, jak napsat tiskovou zprávu. Optimalne.net [online]. Praha esetében: Optimális marketing, 2018 (2021. május 20.). Elérhető: <https://optimalne.net/clanek/6-rad-jak-napsat-tiskovou-zpravu>
- Číně se jako druhému státu světa podařilo úspěšně přistát na Marsu. Idnes.cz [online]. Praha esetében: Mafra, 2021 (2021. július 16.). Elérhető: https://www.idnes.cz/technet/vesmir/cina-mars-tianwen-1-sonda-vesmir-zhurong-cu-zung.A210515_063416_tec_vesmir_vse
- Členové a jejich tituly, partneři. Unievydavatelu.cz [online]. Praha esetében: Unie vydavatelů, © 2013–2020 (2021. augusztus 5.). Elérhető: [http://www.unievydavatelu.cz/cs/unie_vydavatelu/clenove_jejich_titul_y,](http://www.unievydavatelu.cz/cs/unie_vydavatelu/clenove_jejich_titul_y)

- C.A.Q. – Často kladené otázky. Cpufilm.cz [online]. Česká protipirátská unie (2021. júnus 3.). Elérhető: <https://www.cpufilm.cz/faq.html>
- Informační potřeby novináře v televizním zpravodajství. Dspace.cuni.cz [online]. Praha esetében: Univerzita Karlova kontra Praze, 2007 (2021. júnus 4.). Elérhető: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/13317/120064958.pdf?sequence=1>
- Infotainment, politainment, edutainment aneb K jazyku masových médií. Nase-rec.ujc.cas.cz [online]. Praha esetében: Ústav pro jazyk český AV ČR, 2003 (2021. május 17.). Elérhető: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7741>
- Jak na prioritu informací v textu – Obrácená Pyramida v akci. O-psani.cz [online]. Světlá nad Sázavou, Dobrý copywriter, 2011 (2021. május 19.). Elérhető: <http://www.o-psani.cz/jak-na-prioritu-informaci-v-textu-obracena-pyramida-v-akci>
- Kompozice jako proces tvorby žurnalistických textů. Is.muni.cz [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2016 (2021. május 25.). Elérhető: https://is.muni.cz/el/1421/jaro2016/CJBB169/um/62125112/Kompozice_jako_proces_tvorby_zurnalistickykh_textu.pdf
- Ladislav Bartoníček řídí skupinu PPF. Ppf.eu [online]. Mediaguru.cz [online]. Praha esetében: PhD, 2021 (2021. júnus 1.). Elérhető: <https://www.ppf.eu/tiskova-zprava/oznameni-skupiny-ppf>
- MAPA vlastníků českých médií 2019. Mediaguru.cz [online]. Mediaguru.cz [online]. Praha esetében: PhD, 2019 (2021. május 18.). Elérhető: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2019/03/mapa-vlastniku-ceskych-medii-2019/>
- Moderní vyučovací metody – 1. díl – Brainstorming a jeho variace (aktualizováno). Ctenarska-gramotnost.cz [online]. Praha esetében: Abeceda, © 2020 (2021. május 17.). Elérhető: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/projektove-vyucovani/pv-metody/metody-1>
- Odpovědnost za porušení autorského práva. Cpufilm.cz [online]. Česká protipirátská unie (2021. júnus 14.). Elérhető: <https://www.cpufilm.cz/new/www/odpovednost.html>
- Podíl na trhu. Empresamedia.cz [online]. Praha esetében: Médea (2021. augusztus 10.). Elérhető: <https://www.empresamedia.cz/>
- Proč čelit tomu, že nás přitahují špatné zprávy víc, než ty dobré. Idnes.cz [online]. Praha esetében: Mafra, 2021 (2021. május 21.). Elérhető: https://www.idnes.cz/finance/financni-radce/negativni-mysleni-predpojatost-vztahy-prace-dopad.A210223_154707_viteze_sov

- Rozbor aktuálního zpravodajství, Kritéria pro výběr zpráv. Mediagram.cz [online]. Praha esetében: Kisk, © 2020 (2021. május 26.). Elérhető: <https://mediagram.cz/cesky-jazyk/rozb-aktualniho-zpravodajstvi-kriteria-pro-vyber-zprav>
- Výzkum čtenosti tisku – médiaprojekt. Unievydavatelů.cz [online]. Praha esetében: Unie vydavatelů, © 2013–2020 (2021. május 21.). Elérhető: http://www.unievydavatelů.cz/cs/unie_vydavatelů/medialni_data/vyzkum_ctenosti
- Zpravodajské hodnoty. Svetmedii.info [online]. Praha (2021. május 19.). Elérhető: <http://svetmedii.info/otevrena-ucebnice/zpravodajske-hodnoty/>
- „Imigranti podřezali dobytek našeho souseda,” napsala na Facebook. 2 roky v kriminále! Extra.cz [online]. Praha esetében: Extra online média, 2015 (2021. június 11.). Elérhető: <https://www.extra.cz/imigranti-podrezali-dobytek-naseho-soused-a-napsala-na-facebook-ted-ji-hrozi-2-roky-v-kriminalu>
- 15 nejčastějších mýtů, které se šíří v souvislosti s novým koronavirem. Manipulatori.cz [online]. Praha esetében: Manipulátoři.cz, 2020 (2021. július 9.). Elérhető: <https://manipulatori.cz/15-nejcastejsich-mytu-ktere-se-siri-v-souvislosti-s-novym-koronavirus/>
- Aro, Jessikka. YLE Kioski nyomon követi az orosz közösségi média Propaganda eredetét – soha nem látott anyag a trollgyárból [online]. YLE Kioski, 2015–02–20 (2021. június 21.). Elérhető: <https://web.archive.org/web/20190307012842/http://kioski.yle.fi/omat/at-the-origins-of-russian-propaganda> // https://cs.wikipedia.org/wiki/Jessikka_Aro?fbclid=IwAR04qY5chzNTUQ349TkQCytFUNrboYEi4-INqSnff35TwYmV_BRD7mcpXhc - cite_ref:0_3-0
- Hošek, Jiří. „Smrtí mi vyhrožovali i Přátelé.” Novinářka odhalila hnízdo ruské Propagandy, kvůli pronásledování odešla do exilu. seznamzpravy.cz [online]. Seznam, 2019–05–06 (2021. augusztus 9.). Elérhető: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/smrti-mi-vyhrozovali-i-pratele-novinarka-odhalila-hnizdo-ruske-propagandy-kvuli-pronasledovani-odesla-do-exilu-71462> // https://cs.wikipedia.org/wiki/Jessikka_Aro?fbclid=IwAR04qY5chzNTUQ349TkQCytFUNrboYEi4-INqSnff35TwYmV_BRD7mcpXhc - cite_ref:2_4-0
- Jessikka Aro: Finn bebörtönözte az [online] újságíró elleni oroszellenes gyűlöletkampányt. BBC News, 2018–10–18 (2021. július 13.). Elérhető: <https://www.bbc.com/news/world-europe-45902496>

- Higgins vagyok, Andrew. Az orosz „Troll Hadsereg” leleplezése Vicious Retoriation-t von. A New York Times [online]. 2016-05-30 (2021. augusztus 18.). Elérhető: <https://www.nytimes.com/2016/05/31/world/europe/russia-finland-nato-trolls.html>
- Humpálová, Jolana. „Kampaň proti mně mi zničila život, vyhrožovali mi smrtí,” říká Jessikka Aro. Seznam Zprávy [online]. Seznam, 2020-11-21. (2021. szeptember 2.). Elérhető: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/kampan-proti-mne-mi-znicila-zivot-vyhrozovali-mi-smrti-rika-jessikka-aro-130099>
- Ellenállni příručka pro boj s dezinformacemi. mvcr.cz [online]. MVČR, 2020 (2021. július 27.). Elérhető: <https://www.mvcr.cz/cthh/soubor/resist-cz-pdf.aspx>
- Antarktida není na oteplování tak citlivá jako Arktida, tvrdí ředitel britského polárního Institutu. Irozhlas.cz [online]. Praha esetében: Český rozhlas, 2020 (2021. július 8.). Elérhető: https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/priroda/antarktida-arktida-led-oteplovani_2002082044_pj
- ARABŠTÍ UPRCHLÍCI POD EZALI NA DAČICKU HOSPODÁŘSKÁ ZVÍŘATA. Hoax.cz [online]. Hoax.cz, 2015 (2021. június 11.). Elérhető: <https://www.hoax.cz/hoax/arabsti-uprchlici-podrezali-na-dacicku-hospodarska-zvirata/>
- AUTOMATIKKA POSTUP MILOŠE Zemana DO druhého KOLA PREZIDENTSKÝCH VOLEB 2018 [online]. Hoax.cz, © 2000-2020 (2021. június 15.). Elérhető: <https://www.hoax.cz/hoax/automaticky-postup-milose-zemana-do-druheho-kola-prezidentskych-voleb-2018/>
- RÁMCOVÝ vzdělávací PROGRAM PROGRAM Základní ŠKOLY. nuv.cz [online], 2021 (2021. május 14.). Elérhető: <http://www.nuv.cz/file/4982/>
- BBC Frozen Planet – képekben. Theguardian.com [online]. London: Guardian News & Media Limited, 2011 (2021. május 7.). Elérhető: <https://www.theguardian.com/environment/gallery/2011/oct/19/bbc-frozen-planet-in-pictures>
- Cesta k jádru: Jaké podmínky panují v samotném Středu Země? Stoplusjednicka.cz [online]. Brno: Extra kiadvány, 2020 (2021. április 30.). Elérhető: <https://www.stoplusjednicka.cz/cesta-k-jadru-jake-podminky-panuji-v-samem-stredu-zeme>
- Co je átverés. E-bezpeci.cz [online]. Olomouc: Centrum rizikové virtuální komunikace, 2008 (2021. május 11.). Elérhető: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/hoax-spam/91-25>

- CO JE ÁTVERÉS. Hoax.cz [online]. HOAX.cz, © 2000–2020 (2021. június 8.). Elérhető: <https://www.hoax.cz/hoax/co-je-to-hoax>
- ČÍM ÁTVERÉS ŠKODÍ. Hoax.cz [online]. HOAX.cz, © 2000–2020 (2021. június 8.). Elérhető: <https://www.hoax.cz/hoax/cim-hoax-skodi>
- Demagog.cz – Factcheck politických diskuzí [online]. Praha esetében: Demagog.cz, © 2012–2020 (2021. június 7.). Elérhető: www.demagog.cz
- Dezinformace egy álhír. Pdf.upol.cz [online]. Olomouc: Univerzita Palackého kontra Olomouci, 2019 (2021. május 11.). Elérhető: https://www.pdf.upol.cz/fileadmin/userdata/PdF/VaV/2019/odborne_s_eminare/Kopecky_Dezinformace_a_Fake_News.pdf
- Doporučené očekávané výstupy jako metodická podpora pro začleňování průřezových témat do švp a výuky. Nuv.cz [online]. Praha esetében: NPI ČR, © 2011–2021 (2021. augusztus 17.). Elérhető: <http://www.nuv.cz/vystupy/doporucene-ocekavane-vystupy-1>
- Hoax/podvodné a řetězové e-mail, poplašné zprávy, phishing,... [online]. HOAX.cz, © 2000–2020 (2021. június 8.). Rendelkezésre álló: www.hoax.cz
- Átverés. Hoax.cz [online]. HOAX.cz, © 2000–2020 (2021. június 8.). Elérhető: <https://www.hoax.cz/cze/>
- Hoaxy egy álhír. O2chytraskola.cz [online]. Praha esetében: Nadace O2, © 2020 (2021. június 8.). Elérhető: <https://o2chytraskola.cz/data/files/v002-o2-infolist-hoaxy-fake-news-a4-v03-nahled-h4t0cc968y.pdf>
- Internetem bezpečně. O2chytraskola.cz [online]. Karlovy Vary: Ön csatlakozott, 2017 (2021. május 5.). Elérhető: <https://www.o2chytraskola.cz/data/files/internetem-bezpecne-new-logo-o2-ib6ajrro4m.pdf>
- Jak odříznout dezinformátory. Kontroverzní web Breitbart přišel o většinu reklamy. Hlidacipes.org [online]. Praha esetében: Ústav Nezávislé žurnalistiky, 2020 (2021. június 8.). Elérhető: <https://hlidacipes.org/z-penez-vasi-firmy-nemusi-zit-dezinformatori-kontroverzni-web-breitbart-prisel-o-vetsinu-reklamy/>
- JAK SI OVAIT INFORMACE NA INTERNETU? E-bezpeci.cz [online]. Olomouc: Centrum rizikové virtuální komunikace, © 2018 (2021. május 25.). Elérhető: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/tiskoviny/104-jak-overit-informace-na-internetu-2018-letak-skladacka/file>
- Je naše Země placatá nebo kulatá? Placata-zeme.cz [online]. Placata-zeme.cz, © 2015 (2021. július 9.). Elérhető: <https://www.placata-zeme.cz>

- KDO nás dezinformuje? Aktuální přehled hlavních zdrojů a šířitelů álhírek v Česku. Hlidacipes.org [online]. Praha esetében: Ústav Nezávislé žurnalistiky, 2017 (2021. augusztus 6.). Elérhető: <https://hlidacipes.org/nas-dezinformuje-aktualni-prehled-hlavnich-zdroju-siritelu-fake-news-cesku/>
- KDO nás dezinformuje? Aktuální přehled hlavních zdrojů a šířitelů álhírek v Česku. Forum24.cz [online]. Praha esetében: Fórum, 2017. június 7. (2021. június 7.). Elérhető: <https://www.forum24.cz/kdo-nas-dezinformuje-aktualni-prehled-hlavnich-zdroju-a-siritelu-fake-news-v-cesku/>
- Manipulátoři.cz - Na faktech záleží [online]. Praha esetében: Manipulátoři.cz (2021. június 29.). Elérhető: <https://manipulatori.cz/>
- Az orosz troll farm taktikája. bbc.com [online], BBC News, 2018-02-16 (2021. június 10.) Elérhető: <https://www.bbc.com/news/technology-43093390>
- Myši prý sýr nesnášejí, milují čokoládu. Novinky.cz [online]. Praha esetében: Borgis, 2006 (2021. június 23.). Elérhető: <https://www.novinky.cz/koktejl/clanek/mysi-pry-syr-nesnaseji-miluji-cokoladu-40129158>
- Mýtus o ploché Zemi. Kreacionismus.cz [online]. Kreacionismus, 2017 (2021. május 27.). Elérhető: <https://kreacionismus.cz/mytus-o-ploche-zemi/>
- Neděle 1. března 2020. Ceskatelevize.cz [online]. Praha esetében: Česká televize, 2020 (2021. június 2.). Elérhető: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11030967025-newsroom-ct24/220411058170007/video/754000>
- Neinzerovat vedle hoaxů se vyplácí. České firmy si ale zvykají jen pomalu. Hlidacipes.org [online]. Praha esetében: Ústav Nezávislé žurnalistiky, 2020 (2021. június 8.). Elérhető: <https://hlidacipes.org/neinzerovat-vedle-hoaxu-se-vyplati-ceske-firmy-si-ale-zvykaji-jen-pomalu/>
- Placatá Země [online]. Placata-zeme.cz, © 2015 (2021. június 11.). Elérhető: <https://www.placata-zeme.cz/>
- Podpora pro výuku průřezových témat v základních školách. Digifolio.rvp.cz [online]. Praha esetében: Národní pedagogický institut České republiky, 2015 (2021. május 31.). Elérhető: <https://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=70994&view=3251>
- Postav se za pravdu proti dezinformacím. Nelez.cz [online]. Nelez.cz (2021. május 3.). Elérhető: <https://www.nelez.cz/>

- Pravda a lež na internetu. O2chytraskola.cz [online]. Praha esetében: Nadace O2, © 2020 (2021. május 27.). Elérhető: <https://www.o2chytraskola.cz/data/files/v003-o2-fake-news-list-metodika-digital-a4-v06-nahled-a3sinf9dt5.pdf>
- Pravda, nebo ne? O2chytraskola.cz [online]. Praha esetében: Nadace O2, © 2020 (2021. április 26.). Elérhető: <https://o2chytraskola.cz/data/files/076cbb86939b9ac58b2fc31cea137e34.pdf>
- Rychlost vzdalování měsíce. Planetopia.cz [online]. Planetopia, © 2007 (2021. július 13.). Elérhető: http://www.planetopia.cz/_krece/astronomie/rychlost-vzdalovani-mesice.html
- E-mail a HOAX: Děti imigrantů ve škole-to je síla. Manipulatori.cz [online]. Praha esetében: Manipulátoři.cz, 2019 (2021. június 8.). Elérhető: <https://manipulatori.cz/retezovy-e-mail-a-hoax-deti-imigrantu-ve-skole-to-je-sila/>
- Slovník pojmů. Vodafone.cz [online]. Vodafone Cseh Köztársaság, © 2020 (2021. szeptember 4.). Elérhető: <https://www.vodafone.cz/uzitecne-odkazy/slovník-pojmu/hoax/>
- Stock snímky, Obrázky bez autorských poplatků, ilustrace a videa – iStock [online]. Calgary: Getty Images, © 2020 (2021. június 23.). Elérhető: <https://www.istockphoto.com>
- Uprchlíci „podřezali” zvířata, policisté s termovizemi. Policie.cz [online]. Praha esetében: Policie ČR, 2015 (2021. július 15.). Elérhető: <https://www.policie.cz/clanek/sprava-jihoceskeho-kraje-zpravodajstvi-uprchlici-podrezali-zvirata-policiste-s-termovizemi.aspx>
- Země není placatá. Proč Lidé věří v bizarní a pochybnou teorii, i Když říkají desítky důkazů něco jiného? Refresher.cz [online]. Praha esetében: Frissítő, 2017 (2021. május 31.). Elérhető: <https://refresher.cz/43045-Zeme-neni-placata-Proc-lide-veri-v-bizarni-a-pochybnou-teorii-i-kdyz-rikaji-desitky-dukazu-neco-jineho>
- Žena, který šířila nahrávku o plošné karanténě se přihlásila Policii. Podle ní byla soukromá. Irozhlas.cz [online]. Praha esetében: Český rozhlas, 2020 (2021. május 26.). Elérhető: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/poplasna-zprava-zena-policie-prihlasila-koronavirus_2003212223_cen
- Odehnalová, Majka. [Děti IMIGRANT...] In: Facebook [online]. 2019. szeptember 02., 08:09 (2021. május 28.). Elérhető: <https://www.facebook.com/marie.hajna.3/videos/10215819598949995/>
- JIŘÍ OVČÁČEK. [Lživý leták, který se objevil ve...] In: Twitter [online]. 2018. január 11. (2021. április 26.). Elérhető: <https://twitter.com/PREZIDENTmluvci/status/951506371916255233>